

گفت‌وگو با «حامد چمن رخ» نایب‌رئیس اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش و مشاور کمیسیون فرش و صنایع دستی اتاق بازرگانی ایران

گران‌ترین فرش جهان را تولید می‌کنیم

حامد چمن رخ، نایب‌رئیس اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش و مشاور کمیسیون فرش و صنایع دستی اتاق بازرگانی ایران در گفت‌وگو با ما می‌گوید که فرش دستباف مزیت‌های بین‌المللی چون محصولات کشاورزی و معدنی ندارد و عملاً در بازاری رقابت می‌کنیم که گران‌ترین فرش دنیا را تولید کرده و باید بتوانیم با قدرت خودمان بازار را حفظ کنیم، اما مادامی‌که انباشتی از فرش‌ها در انبارهای داخلی و خارجی وجود دارد، اولین تصمیمی که گرفته می‌شود، عدم خرید مجدد فرش است که باعث انباشت فرش در انبار تولیدکنندگان می‌شود و به تبع آن تولیدکنندگان دست از تولید کشیده و بافندگان از مدار خارج و به مشاغل دیگر روی می‌آورند. در مدیریت کلان فرش همیشه جای بخش خصوصی خالی است، با این حال این بخش از دور نظاره‌گر، فریادزن و دادخواه بوده است. مدیریت دولتی نیز در جایگاهی تنزل یافته از مرکز ملی فرش ایران به اداره کل صنایع خلاق و ورزشی، فوق‌العاده ضعیف است و با انباشتی از موضوعات و مشکلات از گذشته و در آینده رویه‌رو خواهد شد. فرش‌های دستباف تولید شده در دهه گذشته چندان قابل دفاع نیستند و استان کرمان یکی از استان‌هایی است که باید در به‌بافی فعالیت بیشتری داشته باشد و در کل در تولید فرش دستباف با دیدگاه کفپوش باید تجدیدنظری در طرح، اندازه و رنگ صورت گیرد و با حفظ اصالت، محصولات نوینی برای بازارهای آینده طراحی شود. شرح کامل گفت‌وگو در ادامه آمده است.

صنعت فرش دستباف، امور تحقیقاتی و پژوهشی مربوط به آن و تهیه ضوابط و الزامات فنی تولید و صادرات و اقدامات حمایتی و غیره تاکنون موفق عمل نکرده و امروز هم به‌جای تقویت، از جایگاه معاون وزیر به جایگاه معاون معاون وزیر تغییر پیدا کرده و با «اداره کل صنایع خلاق و ورزشی» ادغام شده که عملاً جایگاه فرش دستباف به معاون معاون وزیر تغییر یافته است. مدیریت در چنین جایگاهی فوق‌العاده ضعیف عمل می‌کند و با انباشتی از موضوعات و مشکلات از گذشته و در آینده روبه‌رو خواهد شد.

◆ چه تعریفی از «به‌بافی» برای امروز قالی ایران دارید؟ عوامل برترساز کیفیت قالی در جغرافیای تولید فرش دستباف کشور چیست، استان کرمان از چه جایگاهی برخوردار است؟

استان کرمان یکی از استان‌هایی است که باید در به‌بافی فعالیت بیشتری داشته باشد به این صورت که بافندهایی که از گره‌بافی به بی‌گره‌بافی سوق پیدا کرده‌اند را اصلاح نموده و در آموزش بافندگان جدید که به‌صورت گره‌دار فرش را تولید می‌کنند، فعال‌تر عمل نماید.

با وجود انحراف‌هایی که در بخش تولید فرش دستباف وجود داشته که علت عمده انحرافات هم به رونق و کساد بازار برمی‌گردد، در دوره‌هایی به بافی در کشور لازم شده است. در مواردی که بازار رونق خوبی داشته بنا به دلایلی تقلب‌ها توسعه پیدا کرده است؛ به‌عنوان مثال از نواحی کشور فرشی مشابه با عنوان «فرش نایین» که از بازار خوبی برخوردار است، تولید شده که هیچ‌گاه با کیفیت اصلی قابل‌مقایسه نبوده و به برند فرش نایین نیز لطمه وارد شده است. در دوره‌ای که بازار کساد است مثل شرایطی که در حال حاضر وجود دارد با بافندگانی مواجه می‌شویم که ممکن است از رج، گره، نقشه و یا حتی پشم در قالی کم گذاشته و به‌مرور این

عبارتی تا مادامی‌که انباشتی از فرش در انبارهای داخلی و خارجی وجود دارد، اولین تصمیمی که گرفته می‌شود، همان عدم خرید مجدد فرش است که باعث انباشت فرش در انبار تولیدکنندگان می‌شود و به‌تبع آن تولیدکنندگان دست از تولید کشیده و بافندگان از مدار خارج و مجبور می‌شوند برای امرارمعاش به مشاغل دیگر روی بیاورند. اگر هم امکان برگرداندن آن‌ها وجود داشته باشد، بازگشت آن‌ها کار مشکلی است و اگر در آینده قصد افزایش مجدد تولیدات را داشته باشیم، چالش بزرگی با عنوان پیدا کردن نیروی کار خواهیم داشت.

◆ چالش‌های حوزه مدیریت فرش دستباف کشور و راه‌یافت‌های بهینه‌سازی آن در نگاه به آینده چیست؟

در مدیریت کلان فرش دستباف کشور متأسفانه همیشه جای بخش خصوصی خالی است؛ با این حال این بخش از دور نظاره‌گر، فریاد زن و دادخواه بوده است. در بخش دولتی از سال ۱۳۸۲ مرکز ملی فرش ایران به‌عنوان متولی دولتی فرش دستباف ایران در زیرمجموعه وزارت بازرگانی تأسیس شد. این مرکز با فهرست طولانی از شرح وظایفی از جمله سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، هدایت و حمایت

تجار ما امروز نمی‌توانند مثل گذشته با قدرت عمل کنند و بازرگانان هرچقدر در تجارت با چالش روبه‌رو شوند، ضعیف‌تر خواهند شد. در حال حاضر کشور در حوزه فرش نمی‌تواند در عرصه جهانی مثل گذشته بدرخشد و در نمایشگاه‌های بین‌المللی که در حوزه فرش، لوازم منزل و لوکس برگزار می‌شود، فرش ایرانی غایب است. دلیل این غیبت این است که تجار کشور توانایی پرداخت هزینه‌های بین‌المللی را مانند قبل ندارند. با توجه به عوامل ذکر شده، تجارت خارجی فرش دستباف ایران از دو میلیارد دلار به حدود ۳۰ میلیون دلار در سال رسیده است. تولید، اولین نقطه‌ای است که از این مسئله تأثیر می‌پذیرد؛ به

◆ چه تحلیلی از روند تحول عوامل تأثیرگذار بر تولید و تجارت فرش ایران در چند دهه اخیر دارید؟

بزرگ‌ترین عامل تأثیرگذار بر تجارت فرش در ایران، روابط بین‌الملل کشور با سایر ملل است. در یک دهه اخیر روابط بین‌المللی ما با چالش‌ها و نوسانات فراوانی مواجه بوده است؛ از انواع و اقسام تحریم‌ها گرفته تا توافق برجام و بعد از آن پاره کردن آن توسط آمریکا و در ادامه فشار حداکثری ترامپ و حوادثی که اخیراً در منطقه رخ داده؛ موضوع درگیری بین ایران و اسرائیل.

تمامی اتفاقات ذکر شده در حوزه بین‌الملل باعث شده که وضعیت تجارت ایران دچار چالش شود و فرش دستباف هم از این قاعده مستثنا نیست، اما تأثیر این عوامل بر فرش دستباف ایران شاید خیلی بیشتر از کالاهای دیگر باشد؛ برای مثال در حوزه محصولات کشاورزی و معدنی در کشور مزیت قیمت و در خام فروشی نیز مزیت‌هایی وجود دارد، اما فرش دستباف مزیت‌های بین‌المللی این‌چنینی ندارد و عملاً در بازاری رقابت می‌کنیم که گران‌ترین فرش دنیا را تولید کرده و باید بتوانیم با قدرت خودمان بازار را حفظ کنیم.

تجار ما امروز نمی‌توانند مثل گذشته با قدرت عمل کنند و بازرگانان هرچقدر در تجارت با چالش روبه‌رو شوند، ضعیف‌تر خواهند شد. در حال حاضر کشور در حوزه فرش نمی‌تواند در عرصه جهانی مثل گذشته بدرخشد و در نمایشگاه‌های بین‌المللی که در حوزه فرش، لوازم منزل و لوکس برگزار می‌شود، فرش ایرانی غایب است. دلیل این غیبت این است که تجار کشور توانایی پرداخت هزینه‌های بین‌المللی را مانند قبل ندارند.

با توجه به عوامل ذکر شده، تجارت خارجی فرش دستباف ایران از دو میلیارد دلار به حدود ۳۰ میلیون دلار در سال رسیده است. تولید، اولین نقطه‌ای است که از این مسئله تأثیر می‌پذیرد؛ به

می‌شود، آینده روشنی برای فرش‌های ایرانی قابل‌تصور نیست. بخش بزرگی از بازار کفپوش‌ها در اختیار فرش‌های ماشینی و انواع کفپوش‌ها مثل لمینت‌ها، سنگ‌ها، پارکت‌ها و سایر کفپوش‌هایی است که هر روز در بازار مشاهده می‌شود و مانند گذشته فرش تنها مفروش سالن‌ها و اتاق‌ها نیست و جایگزین‌های جدیدی در دکوراسیون با تنوع و قیمت‌های مختلف و متناسب با سلیقه افراد، وجود دارد.

بنابراین در تولید فرش دستباف با دیدگاه کفپوش باید تجدیدنظری در طرح، سایز و رنگ صورت گیرد. می‌بایست با دید جدیدی به قضیه نگاه کرد تا با حفظ اصالت، محصولات نوینی برای بازارهای آینده طراحی شود؛ چرا که با سایزهای فعلی، فرش‌های ماشینی، بازار را به سهولت در دست گرفته‌اند و به‌ناچار باید در عرصه‌های فقدان آن‌ها فعال شده تا بتوانیم بازار را حفظ کنیم. ♦♦

حرفی برای گفتن داشته باشند و معتقدم فرش ایران در عرصه کیفیت، هنر و یونیک بودن برای دویست تا پانصد سال آینده ذخیره دارد.

در عرصه تجارت کفپوش‌ها و فرش‌هایی که به‌عنوان فرش‌های تجاری در نظر گرفته

فرش‌های دستباف تولید شده در کشور در دهه گذشته چندان قابل دفاع نیستند، اما در آثار سالیان نه‌چندان دور ما فرش‌هایی وجود دارد که هنوز می‌توانند در جهان حرفی برای گفتن داشته باشند و معتقدم فرش ایران در عرصه کیفیت، هنر و یونیک بودن برای دویست تا پانصد سال آینده ذخیره دارد. در عرصه تجارت کفپوش‌ها و فرش‌هایی که به‌عنوان فرش‌های تجاری در نظر گرفته می‌شود، آینده روشنی برای فرش‌های ایرانی قابل‌تصور نیست.

کم‌کاری‌ها به رویه و فرهنگ تبدیل شود. لذا نیاز است به کمک به‌بافی، مخاطرات این موضوع به بافندگان توضیح داده شده و عاقبت کار برای آن‌ها توجیه شود.

در حال حاضر در خراسان، گره‌بافی رواج پیدا کرده که این نوع بافت دقیقاً همان آفتی است که جایگاه فرش کرمان را در ایران از بین برد و حتی این ضرب‌المثل قدیمی که «قالی کرمان هر چی بیشتر پا بخورد جافتاده‌تر می‌شود» دیگر معنایی ندارد، چون دیگر قالی کرمانی وجود ندارد که در مورد آن گفت‌وگویی صورت گیرد.

♦♦ در آینده‌نگاری رقابت بین‌المللی فرش دستباف و جایگاه قالی ایران چه توضیحاتی ارائه می‌نمایید؟

فرش‌های دستباف تولید شده در کشور در دهه گذشته چندان قابل دفاع نیستند، اما در آثار سالیان نه‌چندان دور ما فرش‌هایی وجود دارد که هنوز می‌توانند در جهان

